

Hold-up, diefstal gewapenderhand, diefstal met geweld en bedreiging: een probleem van de vlag en de lading

S. Christiaensen *

Inleiding

Het stelsel volgens hetwelk strafbare feiten strafwettelijk worden benoemd of ingedeeld is overwegend van een andere orde dan de politionele kwalificaties en classificaties. De politionele 'nomenclatuur' is in de eerste plaats ontstaan vanuit operationele (recherche)doeleinden en vormt daarnaast de basis voor de politionele criminele statistieken. Wat dit laatste betreft kan de vraag worden gesteld of het actueel door de politie aangewend systeem wel geschikt is voor statistisch-criminografische toepassingen.

In deze bijdrage wordt dit nader onderzocht voor een welbepaalde sector. De feiten die de Strafwet behandelt onder de titel 'diefstal door middel van geweld of bedreiging gepleegd en afpersing' worden voor de politionele registratie en tellingen ingedeeld en gekwalificeerd als hold-up, diefstal gewapenderhand, diefstal met geweld of bedreiging en afpersing. De laatste delictsoort wordt verder buiten beschouwing gelaten.

Onder het motto 'welke vlag dekt welke lading' wordt vooreerst op zoek gegaan naar de (niet zo evidente) inhouden en realiteitsafbakening en waarop de vermelde begrippen betrekking hebben. Hieruit zal blijken dat de drievoudige classificatie niet bijzonder duidelijk is afgelijnd wat voor de algemene bevattelijkheid en voor de statistisch-criminografische bedrijvigheid aanleiding geeft tot een aantal onmiskenbare knelpunten. De kritische evaluatie terzake wordt afgesloten met een proeve tot een alternatieve indeling en kwalificatie voor de besproken delictsoorten.

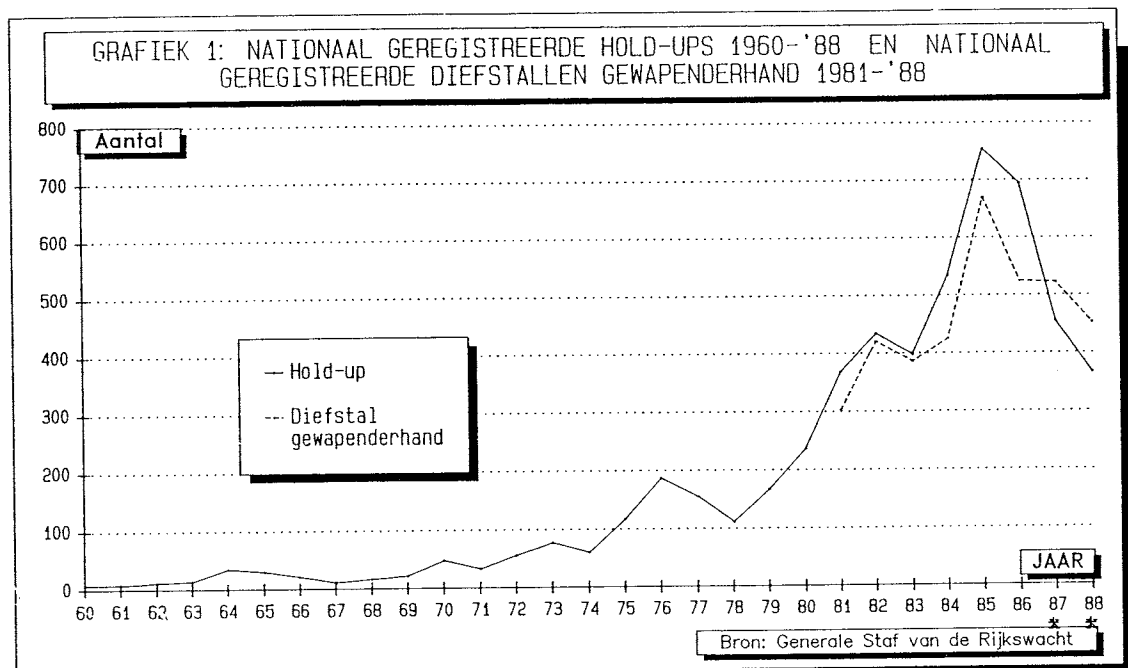
1. Behoeftte aan duidelijkheid over de begripsinhouden

De eerste politionele kwalificatie van de feiten gebeurt reeds bij de lokale registratie-'input' via de gestandaardiseerde doorseiningformulieren (de zgn. eenvoudige formulieren). Deze basisregistratie wordt nationaal bij het Commissariaat-Generaal voor Gerechtelijke Opdrachten (C.G.G.O.) en bij het Centraal Bureau der Opsporingen (C.B.O.) van de Rijkswacht verwerkt en aangewend voor de coördinatie van het gerechtelijk onderzoek, van de opsporing en voor de realisatie

*. Wetenschappelijk medewerker K.U. Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling Strafrecht, strafvordering en criminologie.

tie van nationale politiestatistieken.¹ Voor zover in het nabije of verdere verleden aan de drie vermelde types vanuit statistisch oogpunt aandacht werd besteed kunnen met de beschikbaar gestelde of achterhaalde totaalcijfers kortere of langere trendgrafieken worden uitgetekend.²

De gepresenteerde grafieken zijn weliswaar geen essentieel voorwerp van deze bijdrage maar dienen eerder te worden beschouwd als inleidend materiaal bij de basisvraagstelling aangaande de betekenis van de cijfers en van de begrippen.³

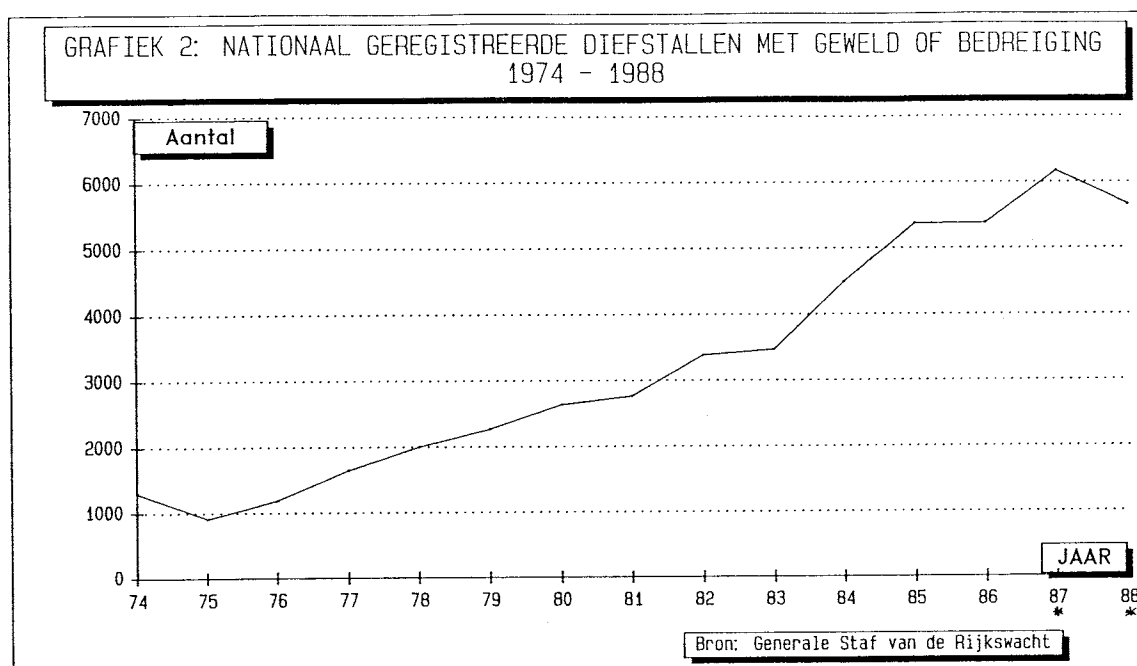

* Voorlopige cijfers. De aantallen van diefstal gewapenderhand worden door de Rijkswacht drie maal geteld; het cijfer voor 1986 is definitief sinds februari 1989, het cijfer voor 1987 wordt als definitief beschouwd in februari '90, het cijfer voor 1988 wordt als definitief beschouwd in februari '91. Een en ander heeft te maken met het vaak laatsttijdig doorzenden van de seiningformulieren. De aantallen voor '87 en '88 zullen dus hoger zijn dan hier voorlopig weergegeven.

1. Voor meer informatie inzake het doorseining- en verwerkingssysteem en inzake de statistische bedrijvigheid van de politiediensten zie: BRUGGEMAN, W., 1986.

2. D.m.v. publikaties en aangevuld met gegevens uit niet-gepubliceerde documenten kan voor de hold-ups worden teruggegaan tot omstreeks 1960. Aan diefstal gewapenderhand en diefstal met geweld of bedreiging werd duidelijk minder aandacht besteed en de cijfers hiervoor zijn moeilijker te achterhalen. Deze trendgrafieken, die het maximum weergeven van wat aan cijfers beschikbaar is, werden voorheen niet gepubliceerd.

3. Dergelijke trendgrafieken roepen uiteraard nog tal van andere vragen op zoals vragen i.v.m. het trendverloop, i.v.m. de verhouding geregistreeerde criminaliteit – verborgen criminaliteit, i.v.m. de invloeden van meldings- en registratieeffecten enz. Deze aspecten komen o.m. aan bod in een te verwachten publikatie aangaande diverse fenomenen van diefstal met geweld of bedreiging.

* Voorlopige cijfers. De cijfers van diefstal met geweld of bedreiging worden door de Rijkswacht drie maal geteld; het cijfer voor 1986 is definitief sinds februari 1989, het cijfer voor 1987 wordt als definitief beschouwd in februari '90, het cijfer voor 1988 wordt als definitief beschouwd in februari '91. Een en ander heeft te maken met het vaak laattijdig doorzenden van de seiningsformulieren. De aantallen voor '87 en '88 zullen dus hoger zijn dan hier voorlopig weergegeven.

2. Op zoek naar begripsinhouden en begripsafbakeningen

Het komt uiterst zelden voor dat trendgegevens aangaande hold-up, diefstal gewapenderhand en diefstal met geweld of bedreiging samen worden weergegeven. De meeste publikaties houden het nl. bij hold-upcijfers. Wanneer echter, zoals hier het geval is, eveneens de twee overige categorieën onder de aandacht worden gebracht rijzen meteen vragen over de begripsinhoudelijke betekenis van de drie categorieën op zich en over de begripsmatige afbakening van de delictuele fenomenen.

A. DE HOLD-UPDEFINIËRING

Afgezien van het feit dat naar aanleiding van het gestadig toenemend aantal roof-overvallen sinds vooral het einde van de jaren '60 de Strafwet in 1975 werd aangepast, is het begrip 'hold-up' of zelfs een verwante term vreemd aan de wettekst.

Evenmin is 'hold-up' een courante term in de internationale politioneel-criminografische literatuur.⁴ Benevens Frankrijk, waar hold-up tot 1980 gangbaar was, komt – voor zover kon worden nagegaan – dit begrip actueel enkel nog voor in de Belgische politiestatistieken.

Voor de genese van deze politionele categorie dient wellicht⁵ te worden verwezen naar de Rijkswacht en dit omstreeks 1960. Van het C.G.G.O. zijn ons alleszins geen publikaties of documenten bekend waarin vóór 1965 over hold-up melding wordt gemaakt.

In de statistieken van de Rijkswacht (en mogelijk ook van het C.G.G.O.) ging binnen de ruimere sector 'gekwalficeerde diefstal' aanvankelijk specifieke aandacht naar de zgn. categorie 'daden van banditisme', verder onderscheiden in 'banditisme op de openbare weg' en 'banditisme in woningen' (al werden hiervoor zowel huizen als banken, postkantoren, fabrieken en winkels geteld). Omstreeks 1965 blijkt van deze categorisering enigszins te worden afgestapt en verschijnt in de Rijkswachtdocumenten 'hold-up'. Bekaert e.a. (1970) (die voor hun studie blijkbaar vlot toegang kregen tot bepaalde inside-bronnen van de Rijkswacht) verwijzen naar een zgn. 'annexe A' bij het maandelijks interne informatiebulletin voor officieren waarin in de jaargang 1965 wordt gehandeld over 'les hold-up en Belgique', m.b.t. de feiten geregistreerd van januari 1964 tot maart 1965. Deze informatie ligt ongetwijfeld in de lijn van het enkele maanden later voorgedragen proefschrift 'Hold-up in België 1960-1966' door de toenmalig debuterende rijkswacht-officier Fransen (1966). In 1968 bracht Fransen het begrip wat meer naar buiten n.a.v. een artikel in de *Revue van de Rijkswacht* (1968). Deze introductie en profilering van een specifiek criminaliteitstype binnen de ruimere categorieën gekwalficeerde diefstal, diefstal gewapenderhand en 'banditisme' had duidelijk te maken met een aanpassing in de prioriteitsoriëntatie van de politioneel-operationele activiteiten.⁶ Vooral in het begin van de jaren '60 wordt gewag gemaakt van maatschappelijke onrust en van een nieuwe politionele en gerechtelijke 'uitdaging' door de zgn. 'deskundig-beroepsmatig uitgevoerde gewapende overvallen op bepaalde types van commerciële en financiële instellingen' en dit meer bepaald door 'gevaarlijke anti-sociale elementen' (sic).⁷ Vanaf 1965 kan men het begrip als 'gelanceerd' beschouwen en wordt het nu bij naam genoemd fenomeen gedurende ongeveer tien jaar een constant aanwezig onderwerp in het politionele, gerechtelijke en politieke discours. Meerdere teksten en geschriften worden in deze periode aan het thema gewijd waarbij de auteurs zich vaak geroepen weten om

4. Men spreekt eerder van (commercial/non-commercial) robbery, roofoverval, Raub, enz.

5. Zekerheid hieraangaande is slechts mogelijk na consultatie van interne, niet gepubliceerde documenten.

6. In een niet-gedateerde en niet-gepubliceerde paper over 'L'action de la gendarmerie dans la prévention des hold-up' maakt de toenmalige Lt.Kol. ABSIL melding van bepaalde directieven die vanaf 19 mei 1964 zijn uitgegaan van het algemeen commando van de Rijkswacht naar de eenheden in het land.

7. Zie b.v. enkele citaten en de commentaren hierbij in PETERS, T. en DUPONT, L., 1975, 14-15. De beschrijving van de hold-ups die men vooral in de Belgische onuitgegeven bronnen en publikaties uit de jaren '60 en begin van de jaren '70 aantreft gaat vandaag zeker niet meer algemeen op voor de meeste roofovervallen. Het georganiseerd superbanditisme waarvan men wel eens gewag maakte is nu beperkt van toepassing op bepaalde roofovervallen zoals b.v. de berovingen van gespecialiseerde geldtransporten.

'hold-up' naar eigen inzicht, aanvoelen en vermogen te (her)definiëren, elkaars omschrijvingen te amenderen en te operationaliseren. De onderscheiden omschrijvingen, interpretaties en operationalisaties hebben vaak even onderscheiden telresultaten tot gevolg (zoals b.v. uit tabel 1 blijkt).

Alhoewel met de tijd een zekere conformiteit in de begripsopvatting merkbaar werd heeft het nog tot 1977 geduurd alvorens (door de Procureur-Generaal van het Hof van Beroep te Brussel) een officiële standaarddefinitie werd ingevoerd. Voor de politionele tellingen en kwalificaties wordt sindsdien als hold-up beschouwd:

'De diefstal of afpersing of de poging ertoe, gepleegd hetzij in een plaats waar ingevolge beroepsactiviteiten belangrijke gelden of waarden voorhanden zijn of kunnen zijn, hetzij op personen die beroepshalve in het bezit zijn van belangrijke gelden of waarden, indien door de daders t.o.v. personen wapens of op wapens gelijkende voorwerpen werden gebruikt, of getoond, of indien de dader heeft doen geloven dat hij bewapend was of door hem gebruik werd gemaakt van weerloosmakende of giftige stoffen.'⁸ (definitie ingevoerd door het Parket Hof van Beroep te Brussel ad.16.11.1977 – Circ. nr. 55/77).

Bij nader inzien bevat de definitie twee constitutieve elementen die in de feiten moeten herkenbaar zijn om er het hold-up-label op te kunnen toepassen. Ten eerste dienen de feiten gepleegd te zijn op plaatsen of personen die beroepshalve te maken hebben met gelden of waarden en ten tweede gaat het om daden waarbij sprake was van wapenvertoon of -gebruik of waarbij de dader zich volgens de slachtoffers-getuigen in deze zin heeft voorgedaan.

De meeste vroegere definities⁹ en ook nog sommige latere varianten¹⁰ vermelden ook nog een derde hoofdbestanddeel, nl. overval of agressie welke 'methodisch en zorgvuldig is voorbereid'. De reden waarom dit element in de standaarddefinitie niet meer voorkomt is o.i. evident. Over feiten die als 'methodisch voorbereid' dienen te worden beschouwd kunnen nauwelijks eensluidende criteria worden vooropgesteld. Bovendien kan ter gelegenheid van de eerste registratie (uitgezonderd voor de onmiddellijk opgehelderde gevallen) vaak weinig worden gezegd over de aard van de voorbereiding. Hierbij komt dan nog dat – enigszins in tegenstelling met de meer 'professioneel' uitgevoerde feiten in de jaren '60 en begin van de jaren '70 – een aantal zgn. 'hold-ups' niet bepaald van een 'methodische en zorgvuldig voorbereide' aanpak getuigen.¹¹

Om de betekenis van het hold-upbegrip en vooral van de hold-upcijfers te kunnen inschatten is het van belang nader op de standaarddefinitie in te gaan.

8. In een intern document van het C.G.G.O. (sectie 60) wordt voor deze definitie eveneens verwezen naar een omzendbrief van april '77.

9. Zie BEKAERT, H. e.a., 1970, 38; FRANSEN, W., 1968, 4; FRANSEN, 1973, 5; DEJAEGHER, D., PAUWELS, R. en VAN DE SOMPEL, R., 1972, 10; zie ook COLARDYN, M., 1970, 60.

10. Zie DE CEUNINCK, F., 1981, 4; DE HENAU, J. 1985, 8.

11. Zie b.v. SCHUBERT, D., MAY, V. (1972), MacDONALD, J.M., (1975), CRASEMANN, C., (1979); SERVAY, W., REHM, J. (1986).

*B. EEN MERKWAARDIGE BEGRENZING VAN DE REEKS
'HOLD-UPOBJECTIEVEN'*

De twee constitutieve elementen beschouwend, rijzen een aantal vragen inzake de toepassing van het hold-upbegrip op de diverse 'overvalsrealiteiten'.

Bespreken we vooreerst de zgn. *hold-upobjectieven*. Al werd bij de invoering van de standaarddefinitie geen officiële (exhaustieve) 'nomenclatuur' vooropgesteld¹² dan zijn er hieraangaande wel enkele aanwijzingen te vinden. Enkele niet-gepubliceerde (franstalige) trimestriële nota's van het C.G.G.O. (sectie 60) attenderen ter inleiding van de verslaggeving over hold-ups op de hierboven aangehaalde definitie die (in een rondschriften van april 1977) zou zijn aangevuld met volgende toelichting:

'Sont par exemple des hold-up, les actions ci-dessus précisées dans des institutions financières, des bijouteries, des agences hippiques, celles commises contre encaisseurs de banque et d'autre transporteurs ou convoyeurs de valeurs ou de fonds, ainsi que celles commises dans des lieux où des salaires ou des indemnités de chômage sont payés.

Doivent être considérés comme hold-up, les vols à main armée dans les grands magasins où il y a plus de deux caisses et les vols à main armée dans les casinos officiels.

Par contre, ne constituent pas des hold-up, les agressions commises contre des biens appartenant à des particuliers ou contre des caisses de station d'essence ou de cinémas.' (eerste cursivering door ons)

Door deze passage, die overwegend in exemplarische zin is gesteld, wordt bevestigd dat de draagwijdte van de hold-updefinitie niet op uitputtende en imperatieve wijze is bepaald. Anderzijds worden in het laatste fragment bepaalde situaties reeds bij voorbaat voor hold-upkwalificatie uitgesloten.

Afgezien van onvoldoende initiële klaarheid vond terzake nochtans een bepaald gebruik ingang. Voortgaande op documenten waarin naar type-inrichtingen gedifferentieerde cijferreeksen worden gepresenteerd¹³ en volgens een parlementair antwoord waarnaar verder nog enkele malen zal worden verwezen¹⁴ worden als 'hold-upobjectieven' beschouwd: financiële instellingen (privaat, openbaar, bank), postkantoren, postboden, erkende geldtransporten, private geldtransporten, tiercékantoren, lottokantoren, mutualiteitskantoren, uitbetalingskantoren van werklozen, wisselagenten, casino's, O.C.M.W.'s, grootwarenhuizen, firma's.' Op te merken valt dat 'firma's' niet in elke opsomming worden vermeld en dat vaak in plaats van 'grootwarenhuizen' melding wordt gemaakt van 'winkels met meer dan twee kassa's'.

Inderdaad kan worden aangenomen dat vermelde instellingen of diensten te maken hebben met zgn. belangrijke gelden en waarden en dat het bovendien gaat om objectieven waarvan kan gezegd worden dat ze zeer vaak of 'typisch' worden beroofd bij middel van een wapen. Nochtans is de vermelde reeks door haar gelimi-

12. Volgens een mondelinge mededeling van rijkswachtofficiëren van het C.B.O.

13. We gaan hierbij voort op documenten van de Rijkswacht (C.B.O.).

14. *Vr. en Antw.*, Senaat, 1986-87, 21 juli 1987, 2624 (Vraag nr. 54, BOSMANS). Om duidelijkheid te bekomen aangaande de in deze bijdrage besproken begrippen werden door ons enkele parlementaire vragen voorbereid. De elementen van antwoord door de bevoegde minister werden samengesteld door het C.B.O. van de Rijkswacht.

teerd karakter bijzonder markant. Men kan zich gemakkelijk nog een bijkomende reeks situaties voorstellen waar eveneens beroepsmatig en regelmatig of permanent belangrijke geldsommen worden opgeslagen of verwerkt en die eveneens het mikpunt blijken te zijn van gewapende overvallen. Hierbij kan b.v. worden gedacht aan berovingen van (hierboven expliciet uitgesloten) benzinestations, van horeca-bedrijven en handelszaken 'met een of twee kassa's'. Volgens eigen tellingen¹⁵ zouden in 1986, 69 gewapende feiten op benzinestations zijn geregistreerd, 71 gewapende feiten op horecabedrijven (van frietkramen tot dancings en bars) en 224 gewapende feiten op handelszaken (van kapperssalons tot krantenkiosken en grootwarenhuizen). Tientallen van dergelijke feiten worden dus niet als 'hold-up' beschouwd en geteld. Mogelijk was vroeger het onderscheid tussen vormen van 'zware roof of hold-up' en 'gewone roof' eenvoudiger te maken op basis van het type der overvallobjectieven. Zo was het voor Fransen (1968:4) overduidelijk dat b.v. overvallen op benzinestations niet als hold-ups, maar als gewone vormen van roof dienden te worden gerekend. Gezien de ontwikkeling van de overvalsrealiteiten komt dergelijk onderscheid zeker vandaag vreemd over.

Weliswaar minder frequent voorkomend, maar waar nochtans evenzeer van 'belangrijke gelden en waarden' sprake is (kan zijn) zijn b.v. de gewapende overval op een goederentransport¹⁶, de gewapende beroving van een kassa in een metrostation, van een kassa van een bioscoop, van taxivoerders enz. Dergelijke feiten zijn voor de politionele kwalificaties en statistieken dus evenmin hold-ups. Hierbij kan bovendien de bedenking worden gemaakt dat in sommige inrichtingen die niet in de zgn. 'hold-up reeks' werden opgesomd ongetwijfeld geregeld grotere geldsommen aanwezig zijn dan in welbepaalde 'eigenlijke' hold-upobjectieven. In zekere zin ligt de invoering van de vrij vage categorie 'belangrijke gelden en waarden' aan de basis van dit probleemaspect.

Naast de merkwaardige limitering van de opsomming komen in de reeks enkele objectsituaties voor die onmiskenbaar voor interpretatie vatbaar zijn en mogelijks aanleiding kunnen geven tot (in de tijd en naar kwalificeerder) wisselende kwalificatiegewoonten of -praktijken. Terzake dient vooral te worden gewezen op de zgn. geldtransporten en de zgn. winkels met meer dan twee kassa's. Wat de geldtransporten betreft bestaat geen twijfel over de hold-upkwalificatie van overvallen op erkende en gespecialiseerde maatschappijen voor het vervoer van gelden en waarden. Evenmin zouden er interpretatieproblemen mogen zijn inzake de overvallen op zgn. 'banklopers', al is de precieze afbakening van dergelijke activiteiten in het kader van de hold-upkwalificatie wellicht niet steeds evident. Terzake is er meer onduidelijkheid m.b.t. de 'benoeming' van gewapende overvallen op bepaalde andere 'vervoerders van gelden of waarden' zoals b.v. de uitbater of de bediende van een horecabedrijf of handelszaak die *gewoonlijk en beroepshalve* (cf. definitie) na sluitingstijd de inkomsten gaat deponeren in de (nacht)kluis van

15. CHRISTIAENSEN, S., DUPONT, L., GOETHALS, J. en PETERS, T., *Diefstal met geweld of bedreiging. Achtergronden, verschijningsvormen en beheersbaarheid*.

16. In 1983, 1984, 1985 en 1986 werd telkens een trein overvallen.. In 1986 werd o.m. een miljoenenbuit geroofd bij een overval op een sigarettentransport waarbij de vrachtwagenbestuurder door de daders werd meegevoerd.

een financiële instelling. I.v.m. dergelijke niet zo zeldzame situaties rijst de vraag of ze als hold-up dan wel als diefstal gewapenderhand worden beschouwd.

Wat de opname in de reeks van de zgn. 'winkels met twee of meer kassa's' betreft geldt blijkbaar het aantal kassa's als indicator voor de belangrijkheid van de zaak en voor de mogelijke aanwezigheid van aanzienlijke geldbedragen. Het is hiermee weliswaar duidelijk dat de gewapende overvallen op 'werkelijke' grootwarenhuizen wel en deze op 'gewone of kleine' winkels niet als hold-ups worden beschouwd, maar de tel- en interpretatieproblemen zijn hiermee zeker niet van de baan. Denken we maar aan de kleinere zelfbedieningswinkels, aan gelegenheidsverkooppunten met een niet altijd zeker aantal kassa's, aan 'discounts' met meer kassa's 'in bedrijf' tijdens het hoogseizoen dan in het laagseizoen enz. De politio-nale registratiedocumenten (eenvormige formulieren) bevatten terzake vaak onvoldoende informatie¹⁷ om uit te maken om wat een handelszaak het gaat en hoeveel kassa's er precies aanwezig zijn. Tenzij voor elk twijfelgeval een grondige controle wordt uitgevoerd alvorens definitief te kwalificeren zijn zeker voor deze sector de hold-upcijfers met het nodige voorbehoud te interpreteren.

Ten slotte kan nog even worden gewezen op de o.i. raadselachtige categorie 'firma's'. Volgens eigen tellingen werden in 1986, 22 gewapende feiten op werkplaatsen, garages en firmakantoren geregistreerd. Het C.B.O. maakt voor dit jaar en voor de twee volgende jaren van geen enkele hold-up op zgn. 'firma's' melding. Het is mogelijk dat overvallen op firma's pas als hold-ups worden aanzien wanneer de beroving is voorgevallen op het ogenblik dat lonen (in de hand) worden uitbetaald. Een interne nota van het C.G.G.O. maakt voor 1988 melding van één dergelijke situatie. Uit de vrijgegeven statistieken opgemaakt door de Rijkswacht valt de betekenis van de categorie 'firma's' niet af te leiden. Ook dit aspect blijft dus vatbaar voor interpretatie.

C. DUIDING VAN HET ELEMENT 'WAPEN'

Een tweede aspect dat inzake de interpretatie van de hold-updefinitie aandacht vraagt is het element 'wapen'.

Buiten de expliciete vermelding van 'weerloosmakende en giftige stoffen' wordt in de definitie niets gespecificeerd over de aard, de beperkte of ruime opvatting van wat inzake hold-ups met wapens wordt bedoeld. Nochtans zijn hieraan-gaande diverse opvattingen mogelijk.

Het is niet uitgesloten dat er aanvankelijk werd van uit gegaan dat van hold-up enkel sprake kan zijn wanneer bij de berovingen (op de vermelde objectieven) werd gebruik gemaakt *vuurwapens*¹⁸ (of eventueel van weerloosmakende of giftige agentia).

Voor een ruimere opvatting van het begrip 'wapen' kan worden verwezen naar artikel 3 van de Wet van 3 januari 1933 op de 'vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie' en vooral naar de vooropge-

17. Vaststellingen n.a.v. eigen onderzoek.

18. Zoals dit trouwens het geval is voor de in de Franse politiestatistieken onderscheiden categorie 'vol à main armée'.

stelde aanpassing van deze wet door een vrij recent wetsontwerp waarin de oorspronkelijke opsomming van wapens en munitie gevoelig werd uitgebreid.¹⁹

De meest ruime opvatting van het wapenbegrip vindt men echter in artikel 135 Sw. luidende:

'Onder het woord wapens worden begrepen alle toestellen, werktuigen, gereedschappen of andere snij-dende, stekende of kneuzende voorwerpen die men heeft ter hand genomen om te doden, te wonden of te slaan, zelfs indien men geen gebruik ervan gemaakt heeft'.

Het wapenbegrip krijgt hier een dynamische dimensie in de zin dat volgens het Strafwetboek in feite elk *voorwerp* 'wordt' tot wapen wanneer het (al dan niet effectief) wordt aangewend om te doden, te wonden of te slaan. Nader interpretatief onderzoek naar de draagwijdte van dit artikel verklaart bovendien waarom in de standaarddefinitie van hold-up extra melding wordt gemaakt van 'weerloosmakende of giftige stoffen'. De wetgever heeft nl. bij de formulering van geciteerd artikel de mogelijke aanwending van dergelijke agentia niet voorzien.²⁰ Het ziet er dan ook naar uit dat bij de formulering van de standaarddefinitie inzake het wapenbegrip bovenvermeld artikel werd bedoeld, maar dan aangevuld met de genoemde neutraliserende agentia.

Er blijft dan uiteraard nog de belangrijke vraag of de politiediensten bij de kwalificatie*praktijk* al dan niet uitgaan van een ruime wapenopvatting. Voortgaande op bepaalde documenten waarin typering van wapens naar hold-upobjectieven worden weergegeven blijkt dat zowel de rijkswacht (C.B.O.) als het C.G.G.O. het wapenbegrip m.b.t. hold-ups in brede zin opvatten.²¹

Voorlopig kan deze paragraaf worden besloten met te stellen dat, afgezien van de kennelijke eensluidende interpretatie van het element 'wapen', het hold-up begrip naar objectieven en situaties toe op erg discretionaire en soms onzekere wijze wordt geoperationaliseerd waardoor niet altijd duidelijk is welke realiteiten door de kwalificatie worden gedekt en wat de cijfers precies representeren.

Wat is nu de verhouding tussen hold-up en de twee andere 'types' of categorieën?

D. DIEFSTAL GEWAPENDERHAND EN DIEFSTAL MET GEWELD OF BEDREIGING

Alhoewel 'diefstal gewapenderhand' sinds meer dan tien jaar officieel als aparte categorie wordt onderscheiden is hieraan, in tegenstelling met vorig type, geen inhoudelijke aandacht besteed. In feite is dit merkwaardig, gezien enerzijds bepaalde vormen van diefstal gewapenderhand (o.a. naar *modus operandus*) in niets verschillen van bepaalde feiten die als hold-up worden beschouwd en anderzijds door deze kwalificatie verschillende realiteiten worden gedekt die omwille van hun uitgesproken diversiteit studie of analyse verantwoorden. Voor zover kon worden nagegaan werd pas in 1984 voor de eerste maal één nationaal telresultaat

19. Zie titel I, art. 8 van het ontwerp van wet houdende verscheidene maatregelen ter verhoging van de veiligheid van de burger.

20. Zie o.m. NYPELS, J., p. 320-322.

21. Van mitraillettes tot ijzerstaven, hamers en knuppels.

gepubliceerd²² (later enkele meer) en duurde het tot 1987 dat hieraangaande – n.a.v. de reeds vermelde parlementaire vraag²³ – een omschrijving werd kenbaar gemaakt. Diefstal gewapenderhand werd hierin geduid als:

‘Diefstal door middel van geweld of bedreiging en met bijkomende verzwarende omstandigheid, het gebruiken of tonen van wapens of op wapens gelijkende voorwerpen of indien de schuldige doet geloven dat hij gewapend is, tenzij het om een hold-up gaat’.

Vr. en Antw., Senaat, 1986-87, 21 juli 1987, 2624 (vraag nr. 54 BOSMANS)

Nader beschouwd is diefstal gewapenderhand te situeren tussen hold-up en diefstal met geweld en bedreiging (derde ‘type’) en worden met de omschrijving bedoeld de diefstallen, gepleegd op commerciële, maar ‘niet-hold-upobjectieven’ (b.v. benzinestation, dancing, winkel met één of twee kassa’s enz.) of op niet-commerciële objectieven (b.v. particulier op straat, in woning, enz.), maar dan enkel wanneer er sprake is van een wapen of een op een wapen gelijkend voorwerp. Het begrip dekt dus een zeer brede lading, nl. van de beroving van een voetganger op straat met vertoon van een knuppel of stok tot b.v. de zwaar bewapende overval op een haventransport. Wat het wapenvertoon of -gebruik betreft kan verwezen worden naar de bespreking van dit aspect m.b.t. hold-up.

Afgezien van het bestaan van enkele sporadische studies die in min of meerdere mate betrekking hebben op de fenomenen die met de derde categorie, nl. diefstal met geweld of bedreiging, bedoeld worden²⁴ is in het verleden ook deze ‘delictsoort’ criminologisch of criminografisch overwegend in de marge gebleven.

Een en ander verklaart wellicht waarom het eens te meer tot 1987 heeft geduurd alvorens hieraangaande enige begripsverduidelijking werd gevraagd via de vermelde parlementaire vraag.²⁵ In zijn antwoord gaf de minister volgende omschrijving:

- Diefstal door middel van geweld zonder enige andere bijkomende wettelijke objectieve verzwarende omstandigheden (artikel 468 van Strafwetboek);
- De met diefstal door middel van geweld gelijkgestelde diefstal (artikel 469 van het Strafwetboek);
- De diefstal door middel van geweld en met andere in de artikelen 471 en 472 van het Strafwetboek bepaalde objectieve verzwarende omstandigheden, uitgezonderd de verzwarende omstandigheden bedoeld bij artikel 472, lid 3 van het Strafwetboek; in dat geval gaat het immers om een ‘diefstal gewapenderhand’ of om een ‘hold-up’, naargelang van het objectief’.

Kort gezegd gaat het hier dus om alle diefstallen op allerlei objectieven (al dan niet van commerciële of dienstverlenende aard) waarbij sprake is van geweld of bedreiging, echter zonder aanwending of vertoon van wapens. De fenomenen, hier bedoeld, kunnen zeer uiteenlopend zijn, nl. van tassenroof met beperkte aan-

22. BRUGGEMAN, W. en BERKMOES, H., 1984, 6.

23. Cf. noot 14.

24. Studies of beschrijvingen zijn uiterst zeldzaam. Vermeld kunnen worden de licentiaatsverhandeling van LHOST, G. (1968) en hierop gebaseerd twee artikels (verschenen in 1971) met specifieke empirische aandacht voor de Brusselse situatie en een licentiaatsverhandeling van DAGHELET, R. en VERKOYEN, Y. (1976) met een empirisch gedeelte betreffende Gent. DEWALLEF (1986) maakt melding van twee lokale studies in Brussel en Luik uitgevoerd door rijkswachtofficiëren in de periode 1981-1983.

25. Cf. noot 14.

raking tot diefstal met intentioneel geweld en met fatale letsels tot gevolg. Noch-
tans kan – o.m. voortgaande op eigen onderzoek²⁶ – worden gesteld dat het voor-
al gaat om feiten, gepleegd op particulieren in het openbaar (op straat) en dit in
belangrijke mate op vrouwelijke slachtoffers die van hun handtas worden be-
roofd.

3. Knelpunten

De algemene catalogisering van delicten als essentieel werkinstrument voor de
politie-recherche-informatie werd geconcipieerd vanuit een louter politie-
neel oogmerk en heeft zoals Bruggeman (1985, 456; 1986, IXA-2/34,35) stelt,
geen enkele sociale, strafrechtelijke, noch criminologische pretentie.

Hieraan kan o.i. worden toegevoegd dat zeker de hier besproken drievoudige
'typologie' alvast niet optimaal bruikbaar is voor statistisch-criminografisch werk
en voor voorlichting over de criminaliteitsontwikkeling. Zetten we de knelpunten
even op een rij.

De problematische begripskeuze en daarenboven het gebrek aan duidelijke toe-
lichtingen bij de inhoudelijke afbakening van de begrippen kan aanleiding geven
tot (alleszins deels) foutieve connotaties en eventueel tot een babylonische
spraakverwarring.

In de pers, maar ook in officiële stukken worden regelmatig cijfers vermeld
aangaande o.m. de ontwikkeling van het aantal hold-ups zonder dat enige toelich-
ting wordt verstrekt aangaande de inhoud van het begrip.²⁷

Zolang hieraan geen aandacht wordt besteed zal dit aanleiding geven tot be-
gripsverwarring of begripsvermenging. Hiervan zijn er legio voorbeelden aan te
halen uit b.v. parlementaire teksten. Het komt voor dat nederlandstalige parle-
mentsleden vragen stellen over het aantal 'overvallen' of 'gewapende overvallen'
waarbij deze termen worden vertaald in 'hold-up' of in 'attaques à main armée' en
waarbij de antwoordende minister slechts cijfers van hold-ups geeft.²⁸ Duidelijker
zou zijn dat in dergelijke gevallen naast hold-upcijfers ook de cijfers voor diefstal
gewapenderhand zouden worden geplaatst en dit aangevuld met een klare inhou-
delijke toelichting.

Ook andere parlementaire teksten kunnen aanleiding geven tot verwarring. Bij
de bespreking van de begroting van de Rijkswacht voor 1986 en 1987 wordt op
een bepaalde plaats in de Nederlandse tekst melding gemaakt van 'hold-ups' en
aan de Franstalige zijde van 'attaques à main armée'.²⁹ De verwarring is totaal

26. Zie noot 15.

27. Zie b.v. de bundel 'veiligheid – beleid van de minister van Binnenlandse Zaken, Openbaar Ambt en
Decentralisatie', documenten voorbereid voor de commissies van Binnenlandse Zaken van de Kamer
en van de Senaat, maart 1986.

28. *Vr. en Antw.*, Kamer, 1985-86, 10 juni 1986, 2273 (Vraag nr. 25, ANSOMS); *Vr. en Antw.*, Senaat,
1985-86, 24 juni 1986, 1402 (Vraag nr. 17, VAN OOTEGHEM); *Vr. en Antw.*, Kamer, 1986-87, 24 februari
1987, 1305 (Vraag nr. 162, DILLEN).

29. Ontwerp van wet houdende de begroting van de Rijkswacht voor het begrotingsjaar 1986, Gedr.
St., Senaat, 1986-87, nr. 2-5X, 24; Ontwerp van wet houdende de begroting van de Rijkswacht voor het
begrotingsjaar 1987, Gedr. St., Senaat, 1986-87, nr. 2-5X, 35.

wanneer de begrippen 'vols à main armée' (diefstal gewapenderhand) en hold-up door elkaar worden gebruikt, terwijl na controle van de weergegeven cijfers steeds en uitsluitend 'hold-ups' worden bedoeld.³⁰ Deze onnauwkeurigheden zijn des te schrijnender wanneer volgens dergelijke teksten bedoelde fenomenen kennelijk worden beschouwd als een belangrijke maatstaf of graadmeter voor de maatschappelijke (on)veiligheid.

Een tweede terrein waarop het probleem van de (van elkaar afwijkende) begripsinterpretaties gevolgen kan hebben is dit van de statistische verwerking, telling en kwalificering. Zo zijn vast te stellen verschillen tussen politionele en andere (al dan niet officiële) tellingen waarschijnlijk in belangrijke mate toe te schrijven aan een verschillende begripshantering. Wanneer b.v. de P.T.T. voor 1984 20% en voor 1983 36% 'hold-ups' op postboden meer telt dan de Rijks-wacht dan is dit mogelijk voor een gedeelte te wijten aan het feit dat de Rijks-wacht van een aantal feiten niet in kennis wordt gesteld. Wellicht belangrijker in dit verband is het feit dat de P.T.T. *alle* 'overvallen' op postboden als hold-ups telt³¹, terwijl politioneel enkel de *gewapende* berovingen als zodanig worden gekwalificeerd en de niet-gewapende feiten terecht komen onder de aparte categorie diefstal met geweld.

Maar ook de nationale cijfers, afkomstig uit diverse politionele en gerechtelijke bronnen, zijn niet steeds identiek. Tot deze vaststelling komt men wanneer men de in diverse (al dan niet gepubliceerde teksten) weergegeven cijfers naast elkaar plaatst.

30. *Parl. Hand.*, Kamer, 1981-82, 31 maart 1982, 1282.

31. Mondelinge mededeling van verantwoordelijken van de veiligheidsdienst der posterijen.

Tabel 1. *Vergelijking nationale hold-upcijfers uit diverse bronnen*

	CNC ¹	Min. v. Just. ²	P.G. Van Honsté ³	P.G. Matthijs ⁴	Vr. & Antw. ⁵	De Henau ⁶	Fransen ⁷	C.B.O. Rw. ⁸	CGGO ⁹
59	11								
60	5						8		
61	10						8		
62	12						12		
63	10						14		
64	35	33		35	33		35		
65	32	29		30	29		30		
66			16		13		16/21(*)	13	
67							11	3	
68							17	18	
69			22				22	20	
70			58				47	48	
71			43				38	38	35
72							56	56	60
73								77	93
74								60	71
75								117	136
76								187	200
77						143		155	156
78						116		111	120
79						161		167	168
80						227		237	238
81						353		368	378
82						435		434	431
83								398	439
84								534	564
85								754	716
86								694	665
87								454	457
88								366	389

1. Centre National de Criminologie/Nationaal Centrum voor Criminologie, in BEKAERT, H. e.a., 1970, 38.

2. Ministerie van Justitie, in BEKAERT, H. e.a., 1970, 38.

3. Proc.-Gen. VAN HONSTÉ, in *R.W.*, 1972(36), 6, 243, 254.

4. Proc.-Gen. MATTHIJS, in *De gerechtelijke politie bij de parketten, 1919-1969. Jubileumboek*, p. 56.

5. *Vr. en Antw.*, Senaat, 1965-66, 16 augustus 1966, 1176 (Vraag nr. 60, LAHAYE).

6. Interpolcijfers (Belgisch Centraal Nationaal Bureau) in DE HENAU, J., 1985, 16.

7. FRANSEN, W., 1968, 5 en 1973, 5, *Dagelijkse Centrale Signalementenbladen (C.S.B.)*, verslagen van de generale staf van de Rijkswacht, van het Rijkswachtdistrict Brussel en van de gerechtelijke politie Brussel.

(*) De auteur geeft voor dit jaar in twee publikaties een verschillend cijfer.

8. *Cijfers van het C.B.O. van de Rijkswacht*.

* Cijfers o.m. geciteerd in publikaties door BRUGGEMAN, W.

- van 1970 t.e.m. '80; Criminele statistiek: actuele toestand en mogelijke vernieuwingen, in COSYNS, P. en ELIAERTS, C. (eds.), *Trends in criminaliteit & criminaliteitsbestrijding*, p. 80;
- van 1970 t.e.m. '81: Criminele statistiek – Actuele toestand – Mogelijke vernieuwingen, *Revue van de Rijkswacht*, 1982, 1, 23, fig. 3;
- van 1976 t.e.m. 1985: Berkmoes, H. en Bruggeman, W., 'Hold-up', *Panopticon*, 1986 (7), 4, 370, schema 1;
- van 1977 t.e.m. 1983: Rubriek opsporing en politie. Hold-up en diefstal van autovoertuigen in 1983, *Panopticon* (5), 264.
- * Cijfers van 1966 t.e.m. 1988 in Hold-up – statistisch overzicht, niet uitgegeven bundel van het C.B.O.
- * Het zijn vrijwel steeds de C.B.O.-cijfers die voorkomen in parlementaire teksten (voornamelijk Vragen en Antwoorden van Kamer en Senaat).
- 9. Cijfers van 1971 t.e.m. 1985 opgevraagd en bezorgd in een verslag van 18 september 1986 met tussenkomst van dhr. R. VAN HOVE, toenmalig commissaris-generaal voor gerechtelijke opdrachten; cijfers van de drie laatste jaren: mondeling meegedeeld aan de pers tijdens een persconferentie in januari 1989 door dhr. R. MOENS, commissaris-generaal voor gerechtelijke opdrachten.

Grosso modo dient bij de beschouwing van deze tabel een onderscheid te worden gemaakt tussen de periode vóór 1977-78 en de periode erna, gezien pas in de loop van 1977 een algemeen geldende standaarddefinitie van hold-up werd ingevoerd. Betreffende de eerste periode wordt slechts gewezen op één merkwaardigheid. In een mercuriale over de toename van de zware criminaliteit werden vier hold-up-cijfers aangehaald waarvan er twee met geen enkele andere van de weergegeven bronnen overeenstemmen (VAN HONSTÉ, V., 1972, 244). Het is echter belangrijker om vooral voor de periode vanaf 1978 de cijfers te beschouwen die werden ontleend aan de officiële nationale telinstanties. Reeks 6 is afkomstig van Interpol, de reeksen 7 en 8 van de Rijkswacht en reeks 9 van het C.G.G.O. Alhoewel de weergegeven aantallen van de onderscheiden reeksen grosso-modo eenzelfde trend aangeven kan bij nader toezien toch worden gewezen op enkele markante verschillen. Zo komen de cijfers die DE HENAU aan het Belgisch Centraal Nationaal Bureau van Interpol ontleent niet volkomen overeen met de C.B.O.- en met de C.G.G.O.-cijfers. Vooral het laatste is merkwaardig, vermits het C.G.G.O. functioneert als Belgisch Centraal Nationaal Bureau van Interpol. Ook zijn er enkele opvallende verschillen tussen de telresultaten van de twee centrale recherche-informatiediensten. De verschillen voor 1978 buiten beschouwing latend, kan vooral worden gewezen op de afwijkingen vanaf 1983. Alhoewel de verschillen in telresultaten niet sensationeel zijn mag het toch merkwaardig worden genoemd dat de cijfers voor een fenomeen als 'hold-up' duidelijk minder absoluut en zeker zijn als wel eens wordt verondersteld.³² Een (eventueel gedeeltelijke) verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat het C.B.O. en het C.G.G.O. niet van eenzelfde aantal feiten op de hoogte worden gebracht, al is dit volgens de formele doorseinnings- en overlegprocedures wel voorzien. Vooral de verschillen na 1983 zijn terzake betekenisvol. Wanneer voorheen het C.G.G.O. steeds meer hold-ups telde is het omgekeerde merkbaar tot en met 1986. Vermits de Rijkswacht in 1983-84 is gestart met een geautomatiseerde informatie-inwinning kan de vraag worden gesteld of deze ingreep een tijdelijk 'doorseiningseffect' ten voordele van de Rijkswacht heeft teweeg gebracht. Voor 1988 merken we weer een ommekeer 'ten voordele' van het C.G.G.O. op. Ook hier zou het kunnen gaan om een 'informati-

32. In het kader van zgn. 'dark-numberdiscours' wordt b.v. gesteld dat het aantal niet gekende hold-ups verwaarloosbaar is.

seringseffect', gezien recent het C.G.G.O. de informatiseringsachterstand tgo. de Rijkswacht is gaan inlopen. Voor een andere mogelijke verklaring van de verschillen in telresultaten kan nogmaals worden verwezen naar mogelijke verschillen in telpraktijken, diverse interpretaties van de fenomenen en verschillen in de toepassing van de definiëringen. Het is b.v. niet ondenkbaar dat sommige tellers of kwalificeerders al eens een gewapende beroving van een benzinestation of van een restaurant als hold-up tellen³³, dat de beroving van een postbode met vertoon of gebruik van een knuppel eens wordt beschouwd als diefstal gewapenderhand al gaat het strikt genomen om een hold-up, dat gissingen of missingen voorkomen i.v.m. de zgn. 'winkels met meer dan twee kassa's' enz. Al kan men aannemen dat actueel de twee recherche-informatiediensten zich houden aan eenzelfde gestandaardiseerde nomenclatuur toch zijn beperkte verschillen niet uitgesloten. Zo vindt men bij het C.G.G.O. (interne nota – sectie 60) een rubriek 'kredietinstellingen' waaronder zijn begrepen de feiten op bankinstellingen, wisselagenten, verzekeringsmaatschappijen en zakenkantoren (fiduciaires) die zich inlaten met verzekeringen, leningen en financieringen. De twee laatste types van instellingen komen niet uitgesproken voor in de gedifferentieerde statistieken van het C.B.O.

Een en ander kan de studie van trendontwikkelingen hypotheceren. Onvolgende klare en exhaustief omschreven delictcategorieën houden nl. het risico in van verschuivingen in de tel- en kwalificatiegewoonten wat aanleiding kan geven tot artificiële trendfluctuaties die niet als zodanig worden opgemerkt en geïnterpreteerd.

Een laatste knelpunt dat hier m.b.t. de typisch Belgische 'typologie' en de complexe begripsduiding dient vermeld te worden heeft betrekking op de vergelijkbaarheid van de Belgische cijfers met deze uit andere landen. Een van de belangrijkste voorwaarden om de politiestatistieken voor bepaalde misdrijven internationaal zinvol te kunnen vergelijken is (eens te meer) een klare toelichting bij de definities en aangewende categorieën (zie b.v. KALISH, 1988; DÖRMANN, 1984). Naast het feit dat de Belgische definiëringen of begripsinhouden reeds problematisch zijn, is het drievoudig onderscheid op zich vrijwel 'uniek' en daardoor ook moeilijk in overeenstemming te brengen met de categorieën uit andere landen. Zo vindt men in andere landen geen categorie die (naar discretionaire inhoudelijke opvulling) vergelijkbaar is met het Belgische 'hold-up'.

Door de aparte categorieën 'hold-up' en 'diefstal gewapenderhand' in België wordt een en ander onvergelijkbaar met b.v. het in Canadese en V.S.-studies onderscheiden 'armed robbery/vol à main armée'.³⁴ Wanneer bovendien voor dezelfde begrippen andere begripsinhouden gelden wordt het vergelijkbaarheidsprobleem nog complexer. Uiteraard kunnen de *totaalcijfers* voor alles wat strafwettelijk als diefstal met geweld of bedreiging dient te worden beschouwd

33. In een interne nota van het C.G.G.O. vinden we in een verdeling van het aantal hold-ups voor 1987 naar instellingen ook feiten op restaurants, hospitalen, privé-clubs, reisagentschappen en verkoopzalen, wat een duidelijke afwijking is van de traditioneel door de Rijkswacht gehanteerde nomenclatuur. Het is hierbij niet uitgesloten dat bepaalde diensten of personen op het C.G.G.O. op bepaalde ogenblikken het hold-upbegrip operationaliseerden naar eigen logisch aanvoelen.

34. Zie b.v. Partie I. *Aspects méthodologiques*, in BELLOT, S. en ELIE, D., 1983.

aangewend worden voor internationale vergelijkingen³⁵ of komt men door de som van het aantal hold-ups met het aantal diefstallen gewapenderhand tot een internationaal min of meer vergelijkbare categorie diefstal gewapenderhand. Verdere 'zuivere' internationale vergelijkingen naar subtypes (b.v. diefstal met geweld of bedreiging op commerciële of niet-commerciële objectieven) blijken niet mogelijk.

4. Op zoek naar een alternatief

Afgezien van het feit dat politiestatistieken in de internationale criminografische literatuur het voorwerp zijn van kritische evaluaties blijven de politionele cijfergegevens een noodzaak voor het criminografisch werk en dit in de eerste plaats omdat ze *niet volkomen* te vervangen zijn door zgn. alternatieve bronnen. Zo zijn projecten van grootschalige slachtofferenquêtes duur en tijdsintensief en daardoor moeilijk jaarlijks te organiseren. Het politioneel registratienetwerk biedt anderzijds de mogelijkheid om permanent de criminaliteitsontwikkelingen en -tendensen op nationaal, regionaal en lokaal niveau te volgen. De gestandaardiseerde slachtofferenquêtes capteren de criminaliteit vanuit het perspectief van de getroffene (bepaalde slachtoffergevolgen, aangiftebereidheid enz.) Daarentegen besteedt de politie in haar registratie (in beginsel) aandacht aan het verloop der gebeurtenissen, aan de modus operandus, aan de daderkenmerken, wat belangrijke basisaspecten zijn voor fenomeenanalyses. Tenslotte zijn victim surveys slechts geschikt voor de bevraging van *persoonlijk* slachtofferschap en blijken de politionele registratiedocumenten in de praktijk vaak de enige bronnen voor b.v. feiten in commercieel, financieel of dienstverlenend verband.³⁶ Kortom: voor de zowel kwalitatieve als kwantitatieve beeldvorming van de criminaliteit blijft de beschikking over klare, interpreteerbare politionele informatie van essentieel belang.

Wat hieronder volgt is een proeve van basisstramien³⁷ voor een alternatieve typologisering of classificatie van onderscheiden vormen van diefstal met geweld of bedreiging. De inhoud van het model is geïnspireerd op de resultaten van een fenomeenanalyse, waarvoor politionele registratiegegevens (een 6.000-tal eenvoudige formulieren) werden aangewend.³⁸ In hetgeen hieronder wordt voorgesteld wordt voorlopig slechts uitgegaan van een beperkt aantal variabelen die nochtans

35. Op deze wijze worden door Interpol de internationale cijfers vergeleken. Zie b.v. de categorie 'Vols à main armée ou avec violence/robbery and violent theft' in de tweejaarlijkse publikaties van de International Criminal Police Organization, *International Crime Statistics* (sinds 1950).

36. Inzake b.v. roofovervallen op commerciële instellingen is het theoretisch ook denkbaar om zgn. niet-officiële informatie in te winnen bij de (federaties van) gedupeerde instellingen of inrichtingen zelf. De ervaring leert dat – afgezien van enkele uitzonderingen – (koepels van) instellingen terzake vaak geen systematische statistieken bijhouden, ofwel dat de informatie slechts versnipperd (b.v. over lokale of regionale afdelingen) en in niet vergelijkbare vorm (andere categorieën en kwalificaties) verspreid is, ofwel dat instellingen omwille van imago behoud niet bereid zijn om cijfermateriaal voor externe doeleinden ter beschikking te stellen.

37. Een integraal herdenken van de politionele criminografie, met o.m. aandacht voor een aangepaste categorisering is op dit ogenblik voorwerp van onderzoek door E. DEVROE, V. PUT en M. WOUTERS o.l.v. Prof. J. VAN KERCKVOORDE (K.U. Leuven) en tevens door M. BEUKEN o.l.v. Prof. G. HOUCHON (U.C.L.).

38. Zie noot 15.

reeds zouden toelaten een breed publiek van geïnteresseerden op voldoende inzichtelijke wijze te informeren via (jaarlijkse) criminografische rapportages zoals dit in een aantal buurlanden gebruikelijk is.³⁹

In wat voorafgaat werd erop gewezen dat de actueel gangbare begrippen en de begripsinhouden aanleiding kunnen geven tot spraakverwarring, interpretatieproblemen en zelfs gissingen of missingen bij tellen en kwalificeren. Vermits bovendien kan worden getwijfeld aan de efficiëntie van dit stelsel vanuit louter politioneel-operationeel oogpunt (i.v.m. opsporing, i.v.m. politiealarm enz.)⁴⁰ heeft het weinig zin hiermee nog langer door te gaan. In Frankrijk, waar tot 1980 eveneens een onderscheid werd gemaakt tussen 'hold-up' en 'autres vols à main armée', waren kennelijk gelijkaardige moeilijkheden aanleiding om van deze indeling af te zien.⁴¹

Doorheen wat volgt zullen de mogelijkheden en de zin om bepaalde variabelen bij een alternatieve classificatie te betrekken worden nagegaan. Hierbij spelen impliciet bepaalde opvattingen of opties inzake de wetenschappelijke en crimineel-politieke bruikbaarheid van de politioneel-criminele statistieken een rol.⁴²

Een op het eerste gezicht voor de hand liggend criterium voor classificatie is de objectieve ernst⁴³ van het feit. Objectief vaststelbare ernstfactoren m.b.t. diefstal met geweld of bedreiging zijn het financieel-materieel verlies en de fysieke letsels. Alhoewel in de politionele registratie aan dergelijke aspecten aandacht wordt besteed is het vaak onmogelijk om de reële financieel-materiële gevolgen te rapporteren. O.m. inzake hold-ups werd gesteld dat het zeer moeilijk is om de 'cijfers eenduidig op hun intrinsieke waarde na te trekken' (BRUGGEMAN, W. e.a., 1986:

39. De jaarrapporten van het B.K.A. in de D.B.R. en van de 'Direction générale de la police nationale' in Frankrijk kunnen o.i. in dit verband als voorbeelden worden vermeld.

40. Het begrip 'hold-up' had oorspronkelijk een uitgesproken operationele betekenis omwille van de afkondiging van (algemeen) politiealarm in dergelijke gevallen. Politiealarm wordt niet meer automatisch en niet meer exclusief gegeven voor hold-up. (Mondelinge mededeling van rijkswachtofficier).

41. 'Jusqu'en 1980, les vols à main armée étaient répartis en *hold-up* d'une part, et *autres vols à main armée* d'autre part. Cette subdivision s'effectuait selon la gravité apparente de l'infraction, les *hold-up* restant les méfaits les plus graves généralement perpétrés par les malfaiteurs les mieux organisés. En raison à la fois de la complexité de la définition qui, parce que faisant appel à de nombreux critères, pouvait entraîner des confusions, et de l'évolution incontestable de la nature des vols à main armée, cette distinction a été abandonnée en 1981 pour ne plus prendre en compte que les vols à main armée pris dans leur ensemble. Les critères utilisés pour effectuer cette distinction manquant de rigueur, il a été jugé préférable de s'en tenir à l'ensemble des agressions armées, les observations ainsi formulées gagnant en fiabilité'. Deze passage is sedert een aantal jaren terug te vinden in de edities van Direction de la pol. nation.- dir. centr. de la pol. judiciaire, Aspects de la criminalité et de la délinquance constatées en France en 1984 par les services de la police et de gendarmerie d'après les statistiques de police judiciaire, Paris, La documentation Française, p. 25.

42. Criminografische classificaties verwijzen al dan niet expliciet naar de bedoelingen die men met de statistieken heeft en houden in ruimere zin verband met crimineel-politieke visies en daardoor ook met opvattingen over criminaliteit. Zie o.m. BOTTOMLEY, K. en COLEMAN, C., 1-17 (inleidend hoofdstuk).

43. Objectief waarneembare ernstfactoren zijn te onderscheiden van subjectief ervaren ernst. De vertolking van subjectieve ernst is in politiestatistieken bij voorbaat reeds uitgesloten. Hoe ernstig een feit wordt gevoeld is op het ogenblik van de basisregistratie moeilijk na te gaan, temeer daar psychologische gevolgen zich vaak manifesteren na verloop van tijd.

373). Uit eigen analyse-ervaring⁴⁴ weten we dat rapportages aangaande buit of verlies in de aanvankelijke en eventueel navolgende seiningsdocumenten (een-vormige formulieren) vaak zeer ruwe schattingen zijn. Bovendien is niet altijd duidelijk of commerciële slachtoffers als verlies de aankoop- dan wel de verkoop-waarde opgeven, is de buitwaarde soms moeilijk in te schatten zoals voor de gevallen dat documenten of waardepapieren werden gestolen, wordt niet altijd melding gemaakt van de materiële schade (b.v. kogelinslag, verbrijzelen beveiligingsglas enz.) en worden bepaalde verliesposten hoogstens vermeld maar zelden ingeschat (b.v. de waarde van handtassen of van andere voorwerpen). Wat de fysieke letsels betreft zijn de politionele doorseiningsformulieren voldoende indicatief wanneer het feiten met ernstige letsels en met dodelijke afloop betreft⁴⁵, maar onbetrouwbaar voor minder ernstige of niet-manifeste letsels of ongemakken. In een aantal gevallen wordt een arts pas enige tijd na de gebeurtenissen gecontacteerd waarbij het niet steeds evident is dat gegevens terzake een neerslag vinden in de registratie (b.v. gevolgen van een slag of op de grond werping die in de eerste momenten slechts aanleiding geven tot hoofdpijn die achteraf een hersenschudding blijkt te zijn). Het is hiermee duidelijk dat de meting van de objectieve en mogelijk ook van de subjectieve ernst (zeker m.b.t. particuliere slachtoffers) het best gebeurt d.m.v. een slachtofferenquête.⁴⁶

Een zeer vaak gebruikte hoofdindeling in politiestatistieken is het tweevoudig onderscheid in feiten met en feiten zonder wapengebruik. Deze tweedeling zou het kunnen doen voorkomen alsof berovingen met vertoon of gebruik van wapens bij voorbaat ernstiger zijn dan feiten zonder wapens. Zeker vanuit victimologisch oogpunt is dit een te eenvoudige redenering. Bedreiging of intimidatie met een wapen heeft ongetwijfeld een enorme impact, maar feiten zonder wapens zijn daarom niet minder gewelddadig en gaan zelfs vaker gepaard met ernstige fysieke confrontaties, gaande van trekken, duwen of tasmafukking tot op de grond werpen, slagen en stampen (CHRISTIAENSEN e.a., 1987: III.67-III.74). Victimologisch beschouwd is het evenmin opportuun om inzake ernstgradatie feiten met *vuurwapens* automatisch en zonder meer bovenaan te plaatsen. Vaak werd aangetoond dat feiten waarbij sprake was van vuurwapens minder vaak tot letsels leiden dan wanneer de daders uitgerust zijn met andere wapens of niet-gewapend fysiek geweld aanwenden en dit meestal om de eenvoudige reden dat vuurwapens relatief zelden echt worden gebruikt (CONKLIN, 1972; CURTIS, 1974; FEENEY, 1986). Zelfs al worden zgn. 'vuurwapens' megedragen, dan worden ze in een aantal gevallen eerder gehanteerd als slaginstrument of werd (bij gevatte daders) vastgesteld dat een aantal feiten worden gepleegd met niet-geladen of namaaktuigen (zie b.v. CSASZAR, 1975, 68-69; BÜCHLER en LEINEWEBER, 1986, 131). Een en

44. Zie noot 15.

45. Voor zover slachtoffers een zekere tijd na de feiten komen te overlijden de registratiegegevens worden geactualiseerd.

46. Zie b.v. de voorziene differentiaties in de resultaten van de N.C.S. in de V.S.: 'Robbery with Injury - Serious Assault, Minor Assault; Robbery without Injury.' Statistieken en definities in o.a. de jaarlijkse edities van: U.S. Dpt. of Justice - Bureau of Justice Statistics, *Sourcebook of Criminal Justice Statistics*.

ander maakt dat o.i. de variabele '(on)gewapend' minder te beschouwen is als een ernstfactor, dan wel als een aspect van de modus operandus (cf. infra).

Het classificatiemodel dat we voorstaan is gebaseerd op een opsplitsing naar be-rovingssituaties of objectieftypes waarop de feiten zijn gericht. Terzake kunnen drie algemene sectoren worden onderscheiden, nl. 1 DGB op particulieren in het openbaar of in publieke gelegenheden; 2 DGB in de private woonst; 3 DGB op (zowel openbare als private) financiële en commerciële instellingen, op openbare en voor het publiek toegankelijke instellingen en diensten. Aan deze drie basissectoren dient – afgezien van het verschillend aantal feiten – een evenwaardig criminografisch belang te worden gehecht. Dit basisonderscheid maakt het mogelijk om vlot en vergelijkend de tendensen m.b.t. de onderscheiden sectoren vast te stellen wat zijn belang heeft op algemeen crimineel-politiek vlak.⁴⁷

Op het tweede niveau kan een verdere opsplitsing worden gemaakt naar objectiefsoorten of naar slachtoffervariabelen. Inzake de slachtoffers m.b.t. de sectoren 1 en 2 is het relevant om een subcategorisatie naar geslacht en leeftijd te voorzien, waarbij de leeftijdsvariabele kan worden opgesplitst onder 65 jaar en vanaf 65 jaar. Bij dergelijke opsplitsing dient er echter rekening mee te worden gehouden dat de politionele registratie gebaseerd is op *feiten*, wat meebrengt dat (indien ernstig wordt geregistreerd) de slachtofferaantallen steeds hoger zijn dan de (sub)totalen der feiten. Bij de opmaak van de statistieken kan dit eventueel worden opgelost door voor de sectoren 1 en 2 initieel en inzake de variabele wapen-aanwending het *aantal feiten* en bij de opsplitsing naar geslacht en leeftijd het *aantal slachtoffers* weer te geven.

De vooropgestelde indeling naar leeftijd en geslacht is vooral vanuit victimologisch oogpunt van belang. Uit de literatuur blijkt dat vooral vrouwen en bejaarden zichzelf als belangrijke risicogroepen percipiëren, maar dat het (volgens gewogen metingen) vooral jonge mannen zijn die het slachtoffer worden van geweldscriminaliteit. Vanuit crimineel-politieke overwegingen (m.b.t. b.v. gerichte preventie, voorlichting enz.) is het zinvol om deze tendensen terzake te volgen voor de hier besproken delicttypes.

Uit eigen fenomeenanalyse⁴⁸ blijkt o.m. dat m.b.t. sector 1, 31% van de geregistreerde vrouwelijke slachtoffers 65 jaar of ouder zijn, terwijl dit percentage voor de mannelijke bejaarde slachtoffers 4,5% bedraagt. Voor sector 2 waren deze verhoudingen resp. 55% en 34%. Codificatie en classificatie in deze zin laat tal van verdere analyses toe zoals de bepaling van het slachtofferrisico naar geslacht en leeftijdscategorieën (relatering aan bevolkingsaantallen) of het doorvoeren van bepaalde 'dark number correcties' via de uit victim surveys afleidbare verschillen in meldingsbereidheid naar leeftijd en geslacht.

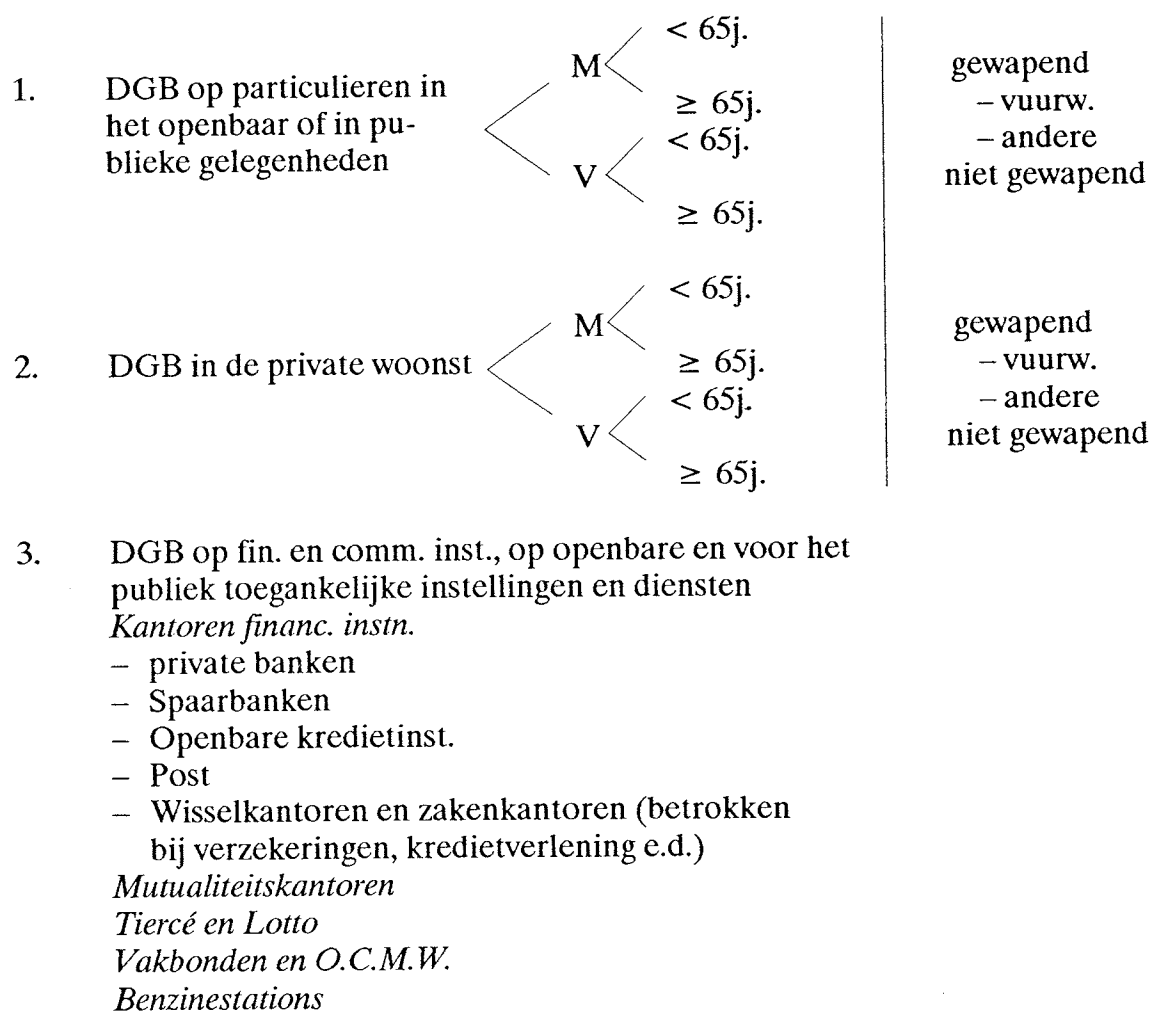
47. Hierbij weze eraan herinnerd dat door het actueel stelsel meestal eenzijdig de 'hold-ups' en dus de feiten op bepaalde financiële of commerciële instellingen op de voorgrond worden geplaatst terwijl b.v. de feiten op particulieren nauwelijks ter sprake komen en de feiten in private woningen volledig in de actueel diffuse opsplitsing verdoken blijven.

48. Zie noot 15.

Voor sector 3 kan een verbeterde en aangevulde onderverdeling worden gemaakt van de huidige reeks 'hold-upobjectieven' zoals vermeld in onderstaand schema.

Tenslotte kan voor de basistypologie nog rekening worden gehouden met het element 'bewapening' als vrij relevante en voor internationale vergelijkingen zinvolle modus operandus-variabele.⁴⁹ De mogelijkheid dient te worden voorzien opdat zowel de globale sectoren als de subtypes of slachtoffercategorieën kunnen worden uitgesplitst naar wapenaspect. Een en ander zou over verloop van tijd indicaties kunnen verschaffen aangaande wijzigingen inzake de modus operandus. Bij wijze van voorbeeld: het is nog steeds zeldzaam dat particulieren op straat worden beroofd met een wapen en zeker met een vuurwapen; wanneer hierin verandering zou merkbaar worden kan dit een signaal zijn om de fenomeenontwikkelingen nader te gaan bestuderen.

Schema. Alternatieve kwalificatie en classificatie

49. Andere m.o.-variabelen, zoals voertuiggebruik of vermomming zijn zeker voor wat niet-opgehelderde zaken betreft minder betrouwbaar omwille van soms onzekere indrukken en tegenstrijdige getuigenissen. Het aspect 'wapen' is – afgezien van de onzekerheid over de werkelijke gevaarlijkheid van het tuig – vrijwel steeds duidelijk observeerbaar.

Horeca-bedrijven

Winkels

- zelfbedieningszaken
- juweliers
- andere

Firma's

(productie-, administratieve en stockeerruimten)

Personenvervoer

- taxi
- openbaar pers. verv.

Vervoer van fondsen en waarden

- erkend gespecialiseerd geld- en waardenverv. door private firma's
- geld- en waardenverv. door de P.T.T. (andere dan postboden)
- vervoer van gelden door personeel van financiële instn. ('banklopers' e.d.)
- postboden
- vervoer van gelden en waarden door personeel (uitbaters, bedienden) van commerciële inrichtingen
- transport van goederen

Tehuizen, verpleeg- en verzorgingsinstellingen, scholen

(niet bewoners, maar admin. en financ. beheer)

Sport- en ontspanningsgelegenheden, toegankelijk

voor publiek (niet gebruikers maar admin. en financ. beheer en uitbating)

Andere

gewapend

- vuurw.

- andere

niet gewapend

Het is duidelijk dat ook m.b.t. dit schema standaarddefinities moeten worden voorzien. Het geniet o.i. de voorkeur om hiervoor de bestaande bepalingen in de Strafwet of de opvattingen uit de rechtspraak (cf. 'openbare plaats', 'private woning' enz.) als algemeen geldend basisbegrippenkader te gebruiken. Hierbinnen kunnen dan i.f.v. specifieke (recherche)behoeften verdere opsplitsingen worden gemaakt. Evenzeer dient wellicht voor bepaalde instellingen of inrichtingen vermeld in sector 3 een nog meer gedetailleerde nomenclatuur te worden voorzien. Met de moderne middelen van informatieverwerking mag een telling naar verdoorgedreven (sub)categorieën geen probleem zijn. Anderzijds kunnen, met het oog op bepaalde statistische doeleinden, uit de gedetailleerde opsomming samen-trekkingen of subtotalen worden gemaakt zoals ze b.v. in het schema reeds zijn aangegeven.

Ten slotte dient nog te worden opgemerkt dat het voorgestelde basisstramien niet identiek samenvalt met modellen uit andere landen. De differentiatie naar objectieven en slachtoffertypes enerzijds en naar bewapening anderzijds maakt het echter mogelijk om i.f.v. de specifiek uit te werken internationale vergelijkin-gen subgroepen samen te tellen of te globaliseren.

In deze bijdrage werd een beperkt aspect⁵⁰ van de Belgische criminele politiestatistiek onderzocht, nl. de opportuniteit en de bruikbaarheid van de drievoudige politionele 'typering' hold-up, diefstal gewapenderhand en diefstal met geweld en bedreiging. Aangetoond werd dat deze classificatie niet geschikt is voor ruime voorlichting, dat hierdoor de mogelijkheden voor internationale vergelijkingen worden beperkt en dat niet is uitgesloten dat het systeem aanleiding kan geven tot gissingen en missingen bij telling en kwalificering. Daar tegenover werd een alternatief basisstramien voorgesteld waardoor o.i. een duidelijker en een meer gediversifieerd statistisch beeld kan worden gevormd aangaande de uiteenlopende fenomenen die worden gevat onder de ruime noemer diefstal met geweld of bedreiging.

Bibliografie

- ABSIL, *L'action de la gendarmerie dans la prévention des hold-up*, niet-uitgegeven paper, s.l., s.d.
- BEKAERT, H., LAHAYE, M. en REMOUCHAMPS, N., *Hold-up en Belgique*, Ed. de l'Institut de Soc., Brussel, U.L.B., 1970.
- BELLOT, S. en ELIE, D., *Le vol à main armée au Québec: Description Statistique*, Montréal, C.I.C.C., 1983.
- BERKMOES, H. en BRUGGEMAN, W., 'Hold-up', *Panopticon*, 1986(7), 4, 369-375.
- BOTTEMLEY, K. en COLEMAN, C., *Understanding Crime Rates. Police and Public Roles in the Production of Official Statistics*, Westmead, Gower Publishing & Co, 1981.
- BRUGGEMAN, W., 'Criminele Statistiek. Actuele toestand. Mogelijke vernieuwingen', *Revue van de Rijkswacht*, 1982, 1, 21-29.
- BRUGGEMAN, W., 'Criminele statistiek: actuele toestand en mogelijke vernieuwingen', in COSYNS, P. en ELIAERTS, C. (eds.), *Trends in criminaliteit & criminaliteitsbestrijding*, Antwerpen, Kluwer, 1982.
- BRUGGEMAN, W., 'Rubriek opsporing en politie. Hold-up en diefstal van autovoertuigen in 1983', *Panopticon*, 1984(5), 264.
- BRUGGEMAN, W., 'Gerechtigde geautomatiseerde gegevensbestanden in de computer van de Rijkswacht', *Panopticon*, 1985(6), 5, 455-465.
- BRUGGEMAN, W., 'De Belgische politionele criminografie (1986)', in *Handboek Politiediensten*, p. IXA-2/1 - IXA-2/41; s.l., Ced. Samsom (aanvulmap).
- BRUGGEMAN, W. en BERKMOES, H., 'Analyse van de geregistreerde diefstallen', *Revue van de Rijkswacht*, 1984, 4, 6-12.
- BUCHLER, H. en LEINWEBER, H., *Bankraub und technische Prävention*, Wiesbaden, B.K.A., 1986.
- BUNDESKRIMINALAMT, *Polizeiliche Kriminalstatistik - 1987*, Wiesbaden, B.K.A., 1988.
- CENTRAAL BUREAU DER OPSPORINGEN, *Hold-up - statistische overzichten*, niet-uitgegeven bundel, C.B.O. - Directie-operaties inzake gerechtel.pol. van de Rijkswacht, s.d.
- CHRISTIAENSEN, S., DUPONT, L., GOETHALS, J. en PETERS, T., *Diefstal met geweld of bedreiging. Achtergronden, verschijningsvormen en beheersbaarheid*, 3 vol., Leuven, K.U.Leuven - Fac. Rechtsgeleerdheid, 1987.
- COLARDYN, M., 'Beschouwingen in verband met hold-up', *Bull. v.h. Bestuur Strafinrichtingen*, 1970(24), 2, 53-68.
- CONKLIN, J.E., *Robbery and the Criminal Justice System*, Philadelphia, Lippincott, 1972.
- CRASEMAN, C., *Der Kassenraub*, Zürich, Jurisdruch + Verlag, 1979.
- CSASZAR, F., *Überfall auf Geldinstitute. Eine kriminologische Untersuchung*, Wien, Springer, 1975.

50. Andere aspecten of 'knelpunten' die aandacht verdienen zijn o.a. de vaak niet zo vlotte lokaal-centrale doorstroming van politionele registratiegegevens, de gehanteerde telregels (b.v. in geval van samenloop, het probleem van 'dubbeltellingen'), de parallelle inwinning en verwerking van de criminele informatie door het C.B.O. en door het C.G.G.O. enz.

- CURTIS, L.A., *Criminal Violence*, London-Toronto, Lexington, 1974.
- DE CEUNINCK, F., *De dader van de hold-up in België*, Eindverh. Lic. criminologie, R.U. Gent, 1981.
- DE HENAU, J., *De dader van de in België gepleegde hold-up*, Eindverh. Lic. criminologie, R.U. Gent, 1985.
- DEJAEGHER, D., PAUWELS, R. en VAN DE SOMPEL, R., *Hold-ups 1966-1971*, onuitgegeven paper, R.U. Gent, 1972.
- DEWALLEF, Y., 'Bruxelles, ville dangereuse? Analyse des vols avec violence commis durant la période du 01 janvier au 30 juin 1984', *R.D.P.*, 1986(66), 2-3, 245-254.
- DIRECTION GENERALE DE LA POLICE NATIONALE - Dir.cent. de la pol. judiciaire, *Aspects de la criminalité et de la délinquance constatées en France en 1987 par les services de police et de gendarmerie d'après les statistiques de police judiciaire*, Paris, La documentation Française, 1988.
- DORMANN, U., 'Interpolstatistik: kein wahrer Spiegel der tatsächlichen Kriminalitätsbelastung', *Kriminalistik*, 1984(38), 8, 9, 414-420.
- FEENEY, F., 'Robbers as Decision-makers', in CORNISH, D.B. en CLARKE, R.V. (eds.), *The Reasoning Criminal. Rational Choice Perspectives on Offending*, N.Y.-Berlin-Heidelberg-Tokyo, Springer-Verlag, 1986, p. 53-68.
- FLANAGAN, F.J. en JAMIESON, K.M., *Sourcebook of Criminal Justice Statistics*, Washington D.C., U.S.Dpt. of Justice - Bureau of justice statistics, 1988.
- FRANSEN, W., *Hold-up in België, 1960-1966*, niet-gepubl. eindverh. Lic. criminologie, School voor Criminol. Wetensch. Léon Cornil - V.U.B., Brussel, 1966.
- FRANSEN, W., 'Hold-up in België 1960-1966', *Revue van de Rijkswacht*, 1968, 33, 4-11.
- FRANSEN, W., 'Hold-up in België 1962-1972', *Revue van de Rijkswacht*, 1973, 51, 3-12.
- KALISH, C.B., *International Crime Rates*, Washington D.C., U.S.Dpt. of Justice - Bureau of Justice Statistics - Special Report, 1988.
- LHOST, G., *Vols avec Violence sur la voie publique*, Eindverh. Lic. Criminologie, U.L.B., 1968.
- LHOST, G., 'Diefstallen met geweld langs de openbare weg', *Revue van de Rijkswacht*, 1971, 43, 30-34.
- LHOST, G., 'Diefstallen met geweld langs de openbare weg', *Revue van de Rijkswacht*, 1971, 45, 27-31.
- MacDONALD, J.M., *Armed Robbery: Offenders and their Victims*, Ill., Thomas Springfield, 1975.
- MATTHIJS, J., 'De gerechtelijke politie tegenover de zwaarste vormen van criminaliteit', in *De gerechtelijke politie bij de parketten 1919-1969*, jubileumboek, p. 55-72.
- NYPELS, J.G.S., *Le Code Pénal Belge interprété*, 3 vol., Bruylant-Christophe et Cie, Brussel, 1867.
- PETERS, T. en DUPONT, L., *Hold-up. Beeldvorming en beleid*, Leuven, Acco, 1975.
- SCHUBERT, D. en MAY, V., *Bankraub in der Bundesrepublik Deutschland*, Stuttgart, Ferd. Enke Verl., 1972.
- SERVAY, W. en REHM, J., *Bankraub aus Sicht der Täter*, Wiesbaden, B.K.A., 1986.
- VAN HONSTÉ, V., 'Bedenkingen over de bestrijding van de zware misdadigheid', *R.W.*, 1972-73 (36), 6, kol. 241-254.